

Кавказ

Тарас Шевченко

Искреннему моему Якову де Бальмену

Кто даст. главе моей воду, И очесем моим источник слез, И плачуся и день и
нощь о побиенных...
Иеремии. Глава 9, стих 1.

За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію політі.
Споконвіку Прометея
Там орел карає,
Що день божий довбе ребра
Й серце розбиває.
Розбиває, та не вип'є
Живущої крові, —
Воно знову оживає
І сміється знову.
Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
І неситий не виоре
На дні моря поле.
Не скує душі живої
І слова живого.
Не понесе слави бога,
Великого бога.

Не нам на прю з тобою стати!
Не нам діла твої судить!
Нам тільки плакати, плакати, плакати
І хліб насущний замісить
Кривавим потом і сльозами.
Кати знущаються над нами,
А правда наша п'яна спить.
Коли вона прокинеться —
Коли одпочити

Ляжеш, боже, утомлений —
І нам даси жити!
Ми віруєм твоїй силі
І духу живому.
Встане правда! Встане воля!
І тобі одному
Помоляться всі язики
Вовіки і віки.
А поки що течуть ріки,
Кривавії ріки!
За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію політі.
Отам-то милостивії ми
Ненагодовану і голу
Застукали сердешну волю
Та й цькуємо. Лягло костьми
Людей муштрованих чимало.
А сльоз, а крові!— напоїть
Всіх імператорів би стало
З дітьми і внуками, втопить
В сльозах удов'їх. А дівочих,
Пролитих тайно серед ночі!
А матерніх гарячих сльоз!
А батькових, старих, кривавих!
Не ріки — море розлилось,
Огненне море! Слава! Слава!
Хортам, і гончим, і псарям,
І нашим батюшкам-царям
Слава!

І вам слава, сині гори,
Кригою окуті!
І вам, лицарі великі,
Богом не забуті.
Борітеся — поборете!
Вам бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!

Чурек і сакля — все твоє;
Воно не прошене, не дане,

Ніхто й не возьме за своє,
Не поведе тебе в кайданах.
А в нас!.. На те письменні ми,
Читаєм божії глаголи!..
І од глибокої тюрми
Та до високого престола —
Усі ми в золоті і голі.
До нас в науку! Ми навчим,
Почому хліб і сіль почім!
Ми християни: храми, школи,
Усе добро, сам бог у нас!
Нам тільки сакля очі коле:
Чого вона стоїть у вас,
Не нами дана; чом ми вам
Чурек же ваш та вам не кинем,
Як тій собаці! Чом ви нам
Платить за сонце не повинні! —
Та й тільки ж то! Ми не погани,
Ми настоящі християни —
Ми малим ситі!.. А зате!
Якби ви з нами подружили,
Багато б дечому навчились!
У нас же й світа, як на те —
Одна Сибір неісходима!
А тюрм, а люду!.. Що й лічить!
Од молдаванина до фінна
На всіх языках все мовчить,
Бо благоденствує! У нас
Святу біблію читає
Святий чернець і навчає,
Що цар якийсь-то свині пас
Та дружню жінку взяв до себе,
А друга вбив. Тепер на небі!
От бачите, які у нас
Сидять на небі! Ви ще темні,
Святим хрестом не просвіщені!
У нас навчіться! В нас дери,
Дери та дай,
І просто в рай,
Хоч і рідню всю забори!
У нас! Чого-то ми не вмієм —

І зорі лічим, гречку сієм,
Французів лаєм. Продаєм
Або у карти програєм
Людей... не негрів... а таких,
Таки хрещених... но простих.
Ми не гішпани! Крий нас, боже,
Щоб крадене перекупать,
Як ті жиди. Ми по закону!..

По закону апостола
Ви любите брата!
Суєслови, лицеміри,
Господом прокляті!
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу!
Та й лупите по закону:
Дочці на кожушок,
Байстрюкові на придане,
Жінці на патинки.
Собі ж на те, що не знають
Ні діти, ні жінка!

За кого ж ти розіп'явся,
Христе, сине божий —
За нас добрих, чи за слово
Істини... Чи, може,
Щоб ми з тебе насміялись —
Воно ж так і сталось.

Храми, каплиці, і ікони,
І ставники, і мірри дим,
І перед образом твоїм
Неутомленнії поклони
За кражу, за войну, за кров, —
Щоб братню кров пролити просять,
І потім в дар тобі приносять
З пожару вкрадений покров!..
Просвітились! Та ще й хочем
Других просвітити,
Сонце правди показати...
Сліпим, бачиш, дітям!!

Все покажем! Тільки дайте
Себе в руки взяти.
Як і тюрми мурувати,
Кайдани кувати —
Як і носити!.. І як плести
Кнути узлувати, —
Всьому навчим! Тільки-дайте
Свої сині гори
Остатнії... бо вже взяли
І поле і море.

І тебе загнали, мій друже єдиний,
Мій Якове добрий! Не за Україну,
А за її ката довелось пролить
Кров добру, не чорну. Довелось запити
З московської чаші московську отруту!
О друже мій добрий! друже незабутий!
Живою душею в Україні витай;
Літай з козаками понад берегами,
Розриті могили в степу назирай.
Заплач з козаками дрібними сльозами
І мене з неволі в степу виглядай.

А поки що — мої думи,
Моє люте горе
Сіятиму. Нехай ростуть
Та з вітром говорять.
Вітер тихий з України
Понесе з росою
Мої думи аж до тебе!..
Братньою сльозою
Ти їх, друже, привітаєш,
Тихо прочитаєш...
І могили, степи, море.
І мене згадаєш.

18 листопада 1845 в Переяславі